

# Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 42.

V Ljubljani, 20. vinotoka 1905.

XLV. leto.

«Učiteljski Tovariš» izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/2 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

**Vsebina:** Novi šolski in učni red za ljudske in meščanske šole. — Naš denarni zavod. — Učiteljske plače in deželni zbor kranjski. — Učiteljsko vprašanje v štajerskem deželnem zboru. — Kako nastavljajo pri nas učiteljstvo? — Razstava učil v Ljubljani. — Priznanja in zaupnice. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati. — Sodelovanje učiteljev pri vsakdanji brzogovorni vremenski prognozi.

## Novi šolski in učni red za ljudske in meščanske šole.

V soboto dne 14. t. m. je razglasil državni zakonik naredbo naučnega ministrstva z dne 29. sept. t. l., s čimer se izda »definitivni šolski in učni red za občne ljudske in meščanske šole.« Učna uprava preludira temu razglasu s komentarjem, ki znači jako ljubeznivo kritiko svoje naredbe. Tako imenovani »definitivni« šolski red pušča še mnogo važnih stvari neurejenih, nanje se ozira le »v obliki izpodbud.«

Ker naredbe same še nimamo pred seboj, si oglejmo nastopni komentar, ki nam je došel.

### Pomožni in pospeševalni razredi.

V § 6. je za Avstrijo obsežna nova izpodbuda za ustanovitev posebnih pomožnih in pospeševalnih razredov nepolnočutnim in slabejše nadarjenim otrokom na ljudskih šolah. Enake ustanovitve so v Nemčiji precej razširjene in imajo uspeh. Zlasti pospeševalni razredi, urejeni po takoimenovanem mannheimskem sistemu, v katerih se po boleznih in slabejši nadarjenosti zaostali otroci pripravljajo za vstop v višje razrede, zaslužujejo oziranje merodajnih činiteljev v večjih šolskih središčih, ker bi bili sposobni, da se pri nas na mnogih krajih zmanjša znatno število repetentov.

Pomožni razredi naj bi zopet namesto posebnih zavodov za pouk nepolnočutnih otrok na ljudski šoli tvorili nadomestek in tako najubožnejšim ubožnih, ki ne dobe prostora v zavodih, posredovali dosegljivo mero občne izobrazbe.

### Šolski zdravniki.

Pomenljivi so tudi migljaji na dobrote juhnih zavodov in lastnih šolskih kuhinj, kakor tudi opomnja pri nas še malo razširjenih šolskih zdravnikov. Nameščenje posebnih šolskih zdravnikov se sicer v naredbi ne zahteva, toda iz ckolščine, da se računa na to, da bi bili potrebni, se lahko sklepa, da se učna uprava bavi z uravnavo te dosedaj zemarjene panoge javne zdravstvene gojitve.

### Nerazdeljeni dopoldanski pouk.

Pomembna je tudi ta novost, da se daje pooblaščenost za uvedenje nerazdeljenega dopoldanskega pouka v zvezi z uvrščanjem odmorov med posamnimi učnimi urami.

### Otroška oskrba.

Baš tako zasluži poglavje o otroški oskrbi, da se posebič porazsveti. Določbe tega poglavja uresničujejo skupaj z drugimi odstavki te naredbe predpisani vzklic gojstvenega sodišča (des Pflugschaftsgerichtes) proti zanikarnim staršem in z odrejeno poizvedbo varuške oblasti nezakonskih in osirotilih otrok pri vpisu v šolo, kakor tudi z dolžnostjo šolskega vodje, vse otroke, ki jim ni postavljen varuh, naznaniti varušskemu sodišču, v natančno razporejenem načinu vodilne stavke tega človekoljubnega gibanja, ki meri na to, da se javne oblasti pritegnejo v sodelovanje. Ostale določbe te naredbe so strogo stvarne narave; omenijo naj se torej le one, ki bi utegnile zbuditi občno zanimanje.

Po prvem odstavku prvega poglavja o uredbi ljudske šole se more na ljudski šoli poleg onih v državnem ljudskošolskem zakonu naštetih obveznih učnih predmetov uvesti tudi pouk o kakem drugem deželnem jeziku, goslanju in ročnih delih, dalje dela v šolskem vrtu.

Zadnja učna panoga se je že dosedaj v posamnih krajih prav lepo gojila, ali manjkali so doslej natančnejši predpisi. Ti se morajo oživotvoriti.

Da se naj na ljudski šoli goje tudi mladinske igre in pripravijo igrišča, se pozdravlja napresrčnejše, vendar ni natančnejših določb o tem, na čigave stroške naj se to zgodi. Te določbe se morajo ravno po sistemu naših ljudskošolskih zakonov oživotvoriti šele po zakonodajstvenem potu.

V odstavku o šolski obveznosti in o vpisu v ljudsko šolo se izkuša po odločenju šolske matrike od šolskega imenika napotiti dvojno strogo kontrolo o vseh v šolodolžni starosti bivajočih otrok. Vendar obseza naredba v tem oziru le temeljne stavke ter prepušča natančnejšo ureditev deželnim šolskim svetom.

Predpisi o uvrstitvi otrok v razrede, oddelke in skupine značijo napredek nasproti dosedanjim določbam. Dosedaj so

se pač otroci ob koncu šol. leta v šolskem naznanilu za vstop v bližnji višji razred ali oddelek kot sposobni proglasili, toda pri uvrstitvi otroka ob začetku naslednjega leta ni bil učiteljski zbor zavezan, tega se držati, zlasti če je otrok prišel iz ene v drugo šolo. Odslej bo šol. naznanilo utemeljilo pravico do določene uvrstitve; če je bil otrok v šolskem naznanilu proglašen za sposobnega v določeni razred, se mora v naslednjem letu v ta razred tudi uvrstiti.

Enake pravice bodo tudi veljale za izpitna izpričevala doma poučevanih otrok, ki so bila doslej skoro brez vrednosti.

#### Dvomesecne počitnice.

V odstavku »o učnem času in počitnicah« se uvedejo v naredbi v toliko, če nimajo deželni zakoni drugačnih določb, tudi na šolah po kmetih dvomesecne počitnice. Če gre za nujna poljska dela, pri katerih naj bi sodelali otroci, more začetek počitnic določiti celo krajni šolski svet.

Pri določbi dnevnih ur za pouk se morejo popolnoma upoštevati krajevne razmere; tudi je zagotovljeno za oziranje na mladostno dobo.

#### Gojstveno sodišče in šolsko strahovanje.

Da se primorajo zanikarni starši, ki zanemarjajo šolski obisk svojih otrok, v izpolnjevanje svojih dolžnosti, je šoli dovoljen vzklic, da poseže vmes gojstveno sodišče, če bi ne zadoščale šolozamudne kazni. Poostrenje šolskih kazni se ne bo odredilo, tudi prepoved telesnega strahovanja ostane še dalje v veljavi. Naredba pokazuje učitelju druga pota, da pride do dobrega šolskega strahovanja; zavezuje ga, da kar največ goji občevanje z domačo hišo, svetuje mu, da prireja rodovinske večere in mu priporoča, da se trudi na vsak način za zaupanje občinstva.

Da se morejo uvesti v nalašč pripravljenih disciplinarnih razredih, dalje v šolah vzgojnih zavodov, rešilnih domov in poboljševalnih zavodov za zanemarjene otroke ostrejša disciplinarna sredstva, po okoliščinah pač tudi telesna strahovanja, je to smotru in dejstvenim potrebam teh uravnav in zavodov odgovarjajoč strahovalni red.

Kar posebič zadeva disciplinarne razrede, se mora odkazanje otroka v tak razred ujemati s strogimi predpogoji ter obdano biti s posebnimi kavgelami (predvidnostnimi odredbami).

#### Izpričevala.

V odstavku »o razredovanju in izpričevalih« se predpisuje za vedenje, marljivost in zunanjo obliko pismenih nalog na meščanskih šolah v letu 1903. po vzoru srednje šole uvedena lestvica razredovalnih znakov tudi za občne ljudske šole; za napredek pa se nasprotno pridržati dosedanja lestvica znakov, da se ogne ostri izpreminjavi že udomačenega, medtem ko na meščanskih šolah velja od leta 1903. uvedena lestvica znakov iz srednje šole.

Bistveno olajšavo donša učiteljem določba, da se v prvem četrletju razreduje napredek otrok v prvi učni stopnji v vseh predmetih z enim znakom. S tem se daje učitelju čas, da se uči otroke spoznavati in njih znanosti individualizirati šele po nekakem vglobljenju snovi.

#### Nobnih sklepni izpiti.

V prejšnji šolski in učni naredbi pridržani sklepni izpiti se opuste v novi naredbi.

Določa, da naj se uporablja za tisk šolskih naznanil tudi v c. k. zalogah šolskih knjig oskrbljeni, s cesarskim orlom v podtisku prevedeni enakovrstni izpričevalni papir. Šolsko naznanilo, ki se že zdavnaj smatra in obravnava kot izpričevalo, se bo odslej opremilo s pravnimi nasledki izpričevalo in se bo tudi zunanje v enakost postavilo z izpričevalom.

#### Nastavljanje učiteljev.

Obsežni odstavek o učnih osebah obravnava najprvo sistematično na postavni podlagi sposobnost za učni urad in predpis pri nastavljanju učiteljev.

Znamenita je določba, da more deželna šolska oblast pred vsakim definitivnim nameščenjem učnega mesta na kaki dekliški šoli določiti, ali naj se učno mesto namesti z žensko ali moško učno osebo ali naj se pogajanje učnih oseb brez razlike spola prosto pusti. Ta ukrenitev se mora pozneje pri naslednjem imenovanju upoštevati.

Ravno tako točno kakor glede drugih učnih oseb se uravnava stališče verskih učiteljev na strogo zakoniti podlagi.

Z izključenjem hospitantov ali takoimenovanih šolskih praktikantov od podeljevanja pouka se bo v okom prišlo zlu, ki se je v nekaterih krajih udomačilo, da so se učiteljski kandidati v tej obliki pripravljali na izpit učne sposobnosti, medtem ko zakon zato zahteva uporabo v praktični šolski službi, torej uporabo polnopoloslovnih učiteljev.

#### Meščanska šola.

V drugem poglavju so obsežene vse odredbe ki se za meščansko šolo ločijo od občne ljudske šole.

Te določbe se natančno naslanjajo na predpise odlokov z dne 12. junija 1903 o reorganizaciji meščanske šole in vsebujejo le to novost, da šolska naznanila na meščanskih šolah odslej popolnoma odpadejo. Na njih mesto stopijo v potrebi preprosti izpiski iz razrednega imenika, ki se vročijo staršem.

Učna snov meščanske šole se more razširiti z uvedbo neobveznega pouka o ročnih delih, o gospodinjstvu, o stenografiji in o pisanju na stroju.

Na dekliških meščanskih šolah se naj učenkam da tudi prilika, da se udeležujejo zabavanj in iger otroškega vrta. Kjer je prirejena posebna šolska kuhinja, se morejo učenke pri pouku o gospodinjstvu poučevati tudi v kuhinjskih delih.

Meščanskošolskim učiteljem prinaša nova naredba naslov »strokovni učitelj« in »razrednik« dalje lastne konference za posebne zadeve meščanske šole, če so z občno ljudsko šolo pod skupnim vodstvom.

Od meščanskošolskih učiteljev večkrat poudarjane zahteve po posebnih določbah o pripustnem številu, o posamnih meščanskošolskih razredih, o potrebi ustanovitve vzporednih razredov, če so posamni razredi prenapolnjeni, in o številu učnih mest pri ustanovitvi vzporednih razredov kakor tudi o učni obveznosti strokovnih učiteljev se v naredbi sami pač ne ozira, ker bi bila za to potrebna izpreminjava zakonitih podlag naredbe.

#### Zasebni pouk.

Prvikrat je, da se zasebni pouk sistematično uravnava. Znamenita je konfesionalnim zasebnim šolam privoljena pravica, da jim ni treba skrbeti za verski pouk in verske vaje drugoverskih učencev.

Natančno so dalje uravnani letni izpiti in odpustni izpiti doma poučevanih otrok. Letnim izpitnim izpričevalom se priznava pomen, da se mora otrok na podlagi tega izpričevala uvrstiti v oni razred javne ljudske šole, ki je bil zanj pri izpitu proglašen kot sposoben.

## Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,  
v pomoč le sebi podarim.

### Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registрована zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca meseca kimavca 1905 K 143.621.52.

**Naznanilo.** Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

## Učiteljske plače in deželni zbor kranjski.

Kranjska dežela zbuja te dni zanimanje v političnih krogih vseh strank. To zanimanje zbuja osebne izpremembe pri deželni vladi kranjski in sklicanje deželnega zbora na dan 25. t. m. Umevno povsem je, da tudi učiteljstvo ne pušča ta položaj v deželi popolnoma ravnodušno. Saj leži za nas najvažnejša zadeva — izboljšanje plač — v rokah usode, ki bo odločevala ves položaj v deželnem zboru. Mi nismo optimisti zaradi žalostnih izkušenj, zato nimamo prav posebnega upanja. Vkljub temu pa izrekamo svoje zahteve, da se mora zgoditi nekaj v naše dobro, ako bo redno zasedanje. Poslanci vseh strank morajo vedeti, da so naše gmotne razmere neznosne. Ako imajo res kaj srca, morajo vsi soglasno upoštevati naše zahteve. Izboljšati se nam morajo plače. Ugovorov, ki bi jih naštevali razni poslanci, ne priznavamo kot tehtnih in veljavnih. Mi hočemo ravnopravno stališče z vsemi stanovi, tudi z duhovščino. Kdor vzdržuje duhovnika, uradnika, profesorja, naj vzdržuje tudi nas. Brez našega dela pade ves družabni človeški ustroj, zato smo vsaj tako važni kakor drugi stanovi. In če se dobi denar za stanove, ki so boljše od nas plačani, naj se dobi tudi denar za nas. Kranjska dežela je sicer nebogata, toda reči moramo, ako da za škofove zavode na leto do 400.000 K in za druge nepotrebne zadeve tudi na stotisoče in nima od tega nobenih neposrednih koristi, naj tudi dobi denar za reguliranje naših plač.

Zato slovesno apelujemo na poslance, ki imajo kaj srca za učiteljstvo, naj neustrašno predlože predlog za izboljšanje naših plač. Ako ne store tega, potem hočemo mi storiti potrebno, da se prepričajo vsi, da nočemo prenašati nič več tega bednega položaja.

Da je v učiteljstvu moč, naj bode v svarilen zgled postopanje naših delegatov pri dež. učiteljski skupščini v Ljubljani. Sila nas je in nas bo še zedinila v skupen odpor proti vsem našim neprijateljem in zatiralcem. Posegli bomo po takih sredstvih, o kakršnih se gotovim ljudem še sanja ne. Ljudje smo, zato pa hočemo živeti kot ljudje in ne životariti kakor pregnana in zavržena bitja. Deco imamo, ki ima ravno take telesne potrebe kakor deca drugih ljudi, zato

moramo imeti denarja in denarja, da jo preživljamo. Izobraziti moramo mladino, sebe in lastno deco, in to stane v današnjih časih mnogo denarja. Delamo vztrajno od jutra do noči, in naše delo nilahko.

Poslanci naj vse to uvažujejo in brez bojazni sklenejo regulacijo plač. Ljudstvo ne bo toliko mrmralo kakor mislijo nekateri, ker vidi, da to zaslužimo in potrebujemo.

Kdor pa je proti našemu izboljšanju, ta naj premisli, da dan plačila in maščevanja tudi lahko pride prav kmalu. Vedni boj in vedno zahtevanje nas je popolnoma utrdilo, da smo postali neupogljivi v svojih zahtevah in jih hočemo in tudi moramo dognati do konca.

Za dan 25. oktobra pa kličemo ponovno vsem poslancem, naj uvažujejo učiteljski gmotni položaj in zastavijo vse svoje sile v to, da se nam izboljša. Prepričani naj bodo vsi, ki so dobrega srca, da s tem store eno najčlovekoljubnejših del.

## Učiteljsko vprašanje v štajerskem deželnem zboru.

»Domovina« piše, da živimo v dobi, ko se bore za obstanek vsi sloji človeštva. To življensko vprašanje je postalo danes vsakdanje. In temu se ne smemo čuditi. Pri rapidno naraščajoči draginji in pri vedno večjih človeških potrebah, ki naj ustrežajo duhu časa in napredka, je to gotovo samobsebi umljivo in celo potrebno. Kdor živi v mestu ali trgu, ta dobro ve, da mora dobro obrniti vsak vinar, ako hoče, da ne pride koncem meseca v zadrego. S tem pa ni rečeno, da bi morali izvzeti življenje na kmetih. Pomanjkanje železnic in mnogoterih živil, ki jih je treba dobivati iz mesta, napravi še večje stroške kakor onim v mestu.

In tako se ne godi samo osebam enega stanu, ampak vsem. Kaj naj pa poreče učiteljstvo, katerega plače se niti primerjati ne dajo s plačami nekaterih kategorij državnih uradnikov, ki daleko zastajajo v izobrazbi za učiteljstvom.

Res je, da so se pred sedmimi leti regulirale plače štajerskemu učiteljstvu, ali kako? Tako, da ima največ dobička od tiste regulacije nemško učiteljstvo zgornjega Štajerja. In kaka je bila ta regulacija? Za nekaj obstopkov so se zvišali prej sramotni prejemki štajerskega učiteljstva. Posebno mlajše učiteljstvo je danes v tako obupnem gmotnem položaju, da se ne more ganiti nikamor. Kako naj izhaja mlad učitelj s srednješolsko izobrazbo ter z vsemi potrebnimi izpiti s svojimi 83 K mesečno? A še od te vsote se mu mesečno redno odteguje, posebno tisto leto, ko postane definitiven, tako da dobiva takrat komaj dobro polovico omenjene vsote. Zaradi tega tiči mlajše učiteljstvo v vednih gmotnih skrbeh in zadregah, ki ovirajo njega uspešno delovanje v šoli in zunaj šole. Priznati pa mora vsak, da je skrb za življenske potrebe prvo, potem pride šele drugo.

Vrgli so učiteljstvu lansko leto pesek v oči ter dovolili 50.000 K za pomaknjenje nekaterih tretjih, oziroma drugih razredov v višje razrede. Koliko ima učiteljstvo od tega, naj zadostuje dejstvo, da pridejo v nekem okraju v drugi razred celi trije šolski razredi, a v prvi razred celih 0,5 razreda. Tak je bil torej ta pesek v oči.